

Keramiķe Ilga Vanaga

Izteikta pēckara modernisma estētika, vienkāršotas ģeometriskas formas, dekorētas ar spilgtas krāsas izteiksmīgiem grafiskiem elementiem - tā varētu raksturot keramiķes, Rīgas Porcelāna fabrikas mākslinieces Ilgas Vanagas radošo pieeju tiražētās porcelāna produkcijas īstenošanā 20. gs. 60. gados.

Ilga Vanaga (dz. Gātere, 1928-2013) bija viena no daudzpusīgākajām 20. gadsimta otrās puses Latvijas keramiķēm. Dzimusi Kalnienā, Kalncempju pagastā, Valkas apriņķī, māksliniece vēlāk ar nostalgiju atskatījās uz savu bērnības vidi, ko pati uzskatīja par vienu no nozīmīgākajiem savas iedvesmas avotiem, "Malienā iepazītās māls man nāca līdzī un palika kopā ar mani uz mūžu. Tas kļuva mana dienīšķā maize, mans liktenis."

Vanaga savas profesionālās keramiķes ceļu uzsāka Rīgas Daiļamatniecības vidusskolā, kur studēja Keramikas nodaļā, vēlāk, no 1949. līdz 1955. gadam, Vanaga turpināja studijas Latvijas Mākslas akadēmijas Keramikas nodaļā (tolaik LPSR Valsts Mākslas akadēmijā). Jau studijas gados autore aizrāvās ar lielformāta keramikas darbiem mālā un šamotā, akadēmiju māksliniece absolvēja ar dekoratīvu būvplastikas portālu VEF bērnu dārzam, kas apvienoja arhitektūras un keramikas mākslinieciskās kvalitātes.

Pēc studiju beigšanas autore ar kursa biedrenēm, vēlāk atpazīstamām keramiķēm un porcelāna māksliniecēm Latvīti Mednieci (1924-2018) un Ainu Mellupi (1925-1998), tika nozīmētas darbam Rīgas Porcelāna fabrikā. Ilga Vanaga sākotnēji strādāja Apgleznošanas cehā, kur dekorēja citu mākslinieku radītās formas, taču drīz vien jaunā māksliniece pati tika pie jaunu formu dizaina izstrādes, ko sekojoši ieviesa masu ražošanā. Autores porcelāna daiļradē sastopami tautiska stila elementi stilizēti latviešu etnogrāfiskie raksti: sīkplastikā tautu dēli un tautumeitas. Vanaga izmantoja dažādas dekora tehnikas porcelāna apdarē, sākotnēji, 1950. gadiem raksturīgo bagātīgo zelta izmantošanu ornamentālas kompozīcijās, kas atspoguļoja laikmeta gaumi un prasības. Ilgas Vanagas porcelāna dizainā tomēr dominēja padomju modernisma estētika, ko raksturo vienkāršotas, ģeometriskas formas un spilgtas krāsas. Viņas darbi izcēlās ar radošumu un oriģinalitāti: neregulāras formas vāzes un šķīvji, trauki trijstūra formā ar noapaļotām malām, iegarenas formas traučiņi, kā arī komplekti ar daudzveidīgu pielietojumu. Daži trauki bija dekorēti ar stilizētiem latviešu etnogrāfijas elementiem, Rīgas arhitektūras motīviem vai abstraktu līniju kompozīcijām, krāsainu dekolū ģeometriskas formas, īpaši autores rokai raksturīgās sarkanās un melnās krāsas kombinācijas ar porcelāna balto.

1963. gadā Ilga Vanaga noslēdza darba gaitas Rīgas Porcelāna fabrikā un pievērsās jaunrades darbam keramikā, šamotā un akmensmasā, strādājot LPSR Mākslas fonda Radoši eksperimentālajā keramikas darbnīcā Ķīpsalā, kur sadarbojās ar tādiem izciliem keramiķiem kā Violeta Jātniece (1939-2024), Kornēlija Ozoliņa (1940-2021)

un Valdis de Būrs (1937-2002). Ilgas Vanagas darbi keramikā raksturojami ar plašu formu un tehniku daudzveidību. Māksliniece bija atpazīstama un labi ieredzēta 1970. un 1980. gados plaukstošajā dārza keramikas žanrā, piedaloties ar dažāda formāta darbiem tolaik nozīmīgās lietišķās mākslas, keramikas, dārza keramikas un tematiskajās izstādēs.

Ilgas Vanagas funkcionālais dizains porcelānā, fajansā, kā arī jaunrade mālā un šamotā ietekmēja Latvijas mākslas un dizaina attīstību 20. gadsimta otrajā pusē. Vanaga ir nozīmīga personība Latvijas keramikas un porcelāna mākslas vēsturē, viņas radītais mantojums glabājas Rīgas Porcelāna muzejā, LNMM Dekoratīvās mākslas un dizaina muzejā, Latvijas Mākslinieku savienības muzejā, Alūksnes novada muzejā un Viktora Ķirpa Ates muzejā "Vidzemes lauku sēta", kā arī ģimenes un daudzu privātpersonu īpašumā. Mākslas zinātnieks Jānis Pujāts (1925-1988) reiz raksturoja Ilgas Vanagas darbus kā "Izjūtas smalkuma un saasinātas emocionalitātes piepildītus." Viņas radītie trauki un keramikas kompozīcijas ne tikai apliecina laikmeta noskaņu, bet arī atspoguļo 20. gadsimta otras puses keramikas estētikas principus.

Jūlija Abramova

Rīgas valstspilsētas pašvaldības kultūras iestāžu apvienības
Rīgas Porcelāna muzeja
Galvenā krājuma glabātāja

Ilga Vanaga ar pašas dekorētu kafijas servīzes "Laima" kannu. 1958.

Gata Vanaga īpašums.

Kafijas servīze "Laima".

*Porcelāns, virsglazūras apgleznojums, zeltījums
Formas autore Zina Ulste, apgleznojuma autore Ilga Vanaga
1958. Rīgas Porcelāna muzeja krājums. Foto: Gvido Kajons*

Sīkplastika "Ligo"

*Porcelāns, virsglazūras apgleznojums, zeltījums
Autore Ilga Vanaga 1956.
Gata Vanaga īpašums. Foto: Gatis Vanags*

*Vāzes "Eglīte", deserta trauku komplekts, Vāze "Rīts",
priekšplānā pelnu trauks
Porcelāns, virsglazūras krāsas klājums, iztīrījums
Autore Ilga Vanaga
1963. Rīgas Porcelāna muzeja krājums. Foto: Gvido Kajons*

*Dārza keramikas kompozīcija "Apsnigušie"
Šamots, autore Ilga Vanaga
1981. Latvijas Mākslinieku savienības krājums.
Foto: Gata Vanaga īpašums. Foto: Gatis Vanags*